

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2020-2023

Rok akademicki 2020/2021, 2021/2022

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Podstawowa Opieka Zdrowotna
Kod przedmiotu*	NZPOP-POZ
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Kolegium Nauk Medycznych
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Nauk o Zdrowiu
Kierunek studiów	Pielęgniarstwo
Poziom studiów	studia I stopnia
Profil	praktyczny
Forma studiów	stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	rok I i II, semestr II, III
Rodzaj przedmiotu	C. Nauki w zakresie podstaw opieki pielęgniarstwa
Język wykładowy	polski
Koordinator	mgr Julia Martyn
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr n. o zdr. Grażyna Hejda mgr Julia Martyn Zajęcia praktyczne: Pracownicy Instytutu Nauk o Zdrowiu posiadający kierunkowy dyplom zawodowy. Praktyki zawodowe: Osoby pracujące na stanowisku pielęgnaarki w poszczególnych jednostkach gdzie realizowana jest praktyka zawodowa.

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab./ Lab CSM	Sem.	ZP/ ZP CSM	PZ	Samok.	Liczba pkt. ECTS
II	10	15				80	60	20	7
III						40	100		5

1.2. Sposób realizacji zajęć

X zajęcia w formie tradycyjnej

X zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku) (egzamin, zaliczenie z oceną, zaliczenie bez oceny)

EGZAMIN

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Podstawowa wiedza dotycząca systemu opieki zdrowotnej
---

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE

3.1 Cele przedmiotu

C1	W zakresie wiedzy: Przygotowanie studenta do interpretowania i rozumienia wiedzy dotyczącej struktury organizacyjnej i zakresu świadczeń zdrowotnych w podstawowej opiece zdrowotnej oraz planowania i realizacji opieki pielęgniarskiej w środowisku zamieszkania, nauki i pracy.
C2	W zakresie umiejętności: Przygotowanie studenta do realizacji zadań z zakresu diagnozowania sytuacji podopiecznych w środowisku zamieszkania, nauczania i wychowania, planowania, realizowania i oceniania podejmowanych działań na rzecz podopiecznego w zdrowiu i chorobie: - przygotowanie merytoryczne i praktyczne do samodzielnego wykonywania zadań niezbędnych dla zapewnienia profesjonalnej opieki pielęgniarskiej nad jednostką, rodziną i grupą społeczną, - zrozumienie zadań, roli i funkcji podstawowej opieki zdrowotnej w strategii zmian systemowych w ochronie zdrowia, - przygotowanie do świadczenia profesjonalnej opieki pielęgniarskiej w miejscu zamieszkania, nauczania i wychowania pacjenta.
C3	W zakresie postawy: Kształtowanie postaw studenta do aktywnego pogłębiania wiedzy z zakresu pielęgniarstwa w podstawowej opiece zdrowotnej oraz wykorzystywania zdobytej wiedzy w praktyce zawodowej.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
STUDENT ZNA I ROZUMIE:		
EK_01	Organizację i funkcjonowanie podstawowej opieki zdrowotnej w Rzeczypospolitej Polskiej i innych państwach, z uwzględnieniem zadań pielęgniarki i innych pracowników systemu ochrony zdrowia.	C.W19
EK_02	Warunki realizacji i zasady finansowania świadczeń pielęgniarskich w podstawowej opiece zdrowotnej.	C.W20
EK_03	Metody oceny środowiska nauczania i wychowania w zakresie rozpoznawania problemów zdrowotnych dzieci i młodzieży;	C.W21
EK_04	Pojęcie i zasady prowadzenia badania podmiotowego i jego dokumentowania.	C.W32

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

STUDENT POTRAFI:		
EK_05	Ustalać cele i plan opieki pielęgniarstwiej oraz realizować ją wspólnie z pacjentem i jego rodziną.	C.U3
EK_06	Monitorować stan zdrowia pacjenta podczas pobytu w szpitalu lub innych jednostkach organizacyjnych systemu ochrony zdrowia.	C.U4
EK_07	Dokonywać bieżącej i końcowej oceny stanu zdrowia pacjenta i podejmowanych działań pielęgniarstwiej.	C.U5
EK_08	Prowadzić dokumentację medyczną oraz posługiwać się nią.	C.U26
EK_09	Oceniać potencjał zdrowotny pacjenta i jego rodziny z wykorzystaniem skal, siatek i pomiarów.	C.U28
EK_10	Rozpoznawać uwarunkowania zachowań zdrowotnych pacjenta i czynniki ryzyka chorób wynikających ze stylu życia.	C.U29
EK_11	Uczyć pacjenta samokontroli stanu zdrowia;	C.U31
EK_12	Realizować świadczenia zdrowotne w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.	C.U33
EK_13	Oceniać środowisko zamieszkania, nauczania i wychowania oraz pracy w zakresie rozpoznawania problemów zdrowotnych.	C.U34
Student jest gotów do:		
EK_14	Kierowania się dobrem pacjenta, poszanowania godności i autonomii osób powierzonych opiece, okazywania zrozumienia dla różnic światopoglądowych i kulturowych oraz empatii w relacji z pacjentem i jego rodziną.	K_K01
EK_15	Przestrzegania praw pacjenta.	K_K02
EK_16	Samodzielnego i rzetelnego wykonywania zawodu zgodnie z zasadami etyki, w tym przestrzegania wartości i powinności moralnych w opiece nad pacjentem.	K_K03
EK_17	Ponoszenia odpowiedzialności za wykonywane czynności zawodowe.	K_K04
EK_18	Przewidywania i uwzględniania czynników wpływających na reakcje własne i pacjenta.	K_K06

3.3 Treści programowe

A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne wykładów
Koncepcja POZ według WHO, polska koncepcja POZ-rozwoj, cele, zadania, funkcje i organizacja POZ, dokumenty międzynarodowe. POZ w Polsce po 1999 roku.
Struktura i zakres świadczeń zdrowotnych w POZ. Zadania i kompetencje pracowników POZ (lekarz, pielęgniarka, położna).Karta D i LO.
Podmiot opieki pielęgniarstwiej POZ. Odrębności w opiece środowiskowo-rodzinnej w zakresie gromadzenia informacji, diagnozowania, metod pracy i dokumentowanie ze względu na odbiorcę indywidualnego i jego stan, charakterystykę rodziny i społeczności lokalnej.
Rynek usług medycznych. Kontraktowanie świadczeń pielęgniarek i położnych POZ. Organizacyjno-prawne aspekty wykonywania zawodu. Formy udzielania świadczeń zdrowotnych. Pielęgniarka POZ w roli świadczeniodawcy.

Organizacja opieki pielęgniarskiej nad dziećmi i młodzieżą w szkole.

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

Treści merytoryczne ćwiczeń
Dokumentowanie procesu pielęgnowania.
Promocja zdrowia i profilaktyka w praktyce pielęgniarki POZ.
Pielęgniarska opieka nad chorym w środowisku domowym. Opieka nad seniorem w domu.
Pomoc społeczna – wsparcie instytucjonalne w pielęgniarstwie POZ
Pielęgniarstwo w ochronie zdrowia pracujących.
Dziecko chore i niepełnosprawne w szkole.
Edukacja zdrowotna i profilaktyka w szkole.

Problematyka zajęć praktycznych
PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA – PORADNIA POZ
Specyfika pracy pielęgniarki w poradni POZ w opiece nad chorym i zdrowym.
Gromadzenie danych o pacjencie i jego rodzinie w celu rozpoznawania stanu zdrowia pacjenta i sformułowania diagnozy pielęgniarskiej.
Dokumentacja w placówkach POZ
Współpraca w zespole POZ (zespół interdyscyplinarny).
Standardy i procedury pielęgniarskie w POZ.
Edukacja zdrowotna dostosowana do potrzeb zdrowotnych pacjentów
OPIEKA PIELĘGNIARSKA W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA PACJENTA
Opieka pielęgniarska w środowisku zamieszkania pacjenta, rozpoznawanie potrzeb zdrowotnych – specyfika pracy pielęgniarki środowiskowej.
Opieka pielęgniarska nad chorym i niepełnosprawnym w środowisku domowym.
Pielęgniarstwo rodzinne w opiece nad seniorem w domu.
Zagrożenia zdrowotne w środowisku zamieszkania.
Odwiedziny środowiskowe i wywiad pielęgniarki. Planowanie pracy przez pielęgniarkę.
Edukacja zdrowotna dostosowana do potrzeb zdrowotnych pacjentów.
Prowadzenie dokumentacji medycznej
PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA - ŚRODOWISKO NAUCZANIA I WYCHOWANIA
Działania profilaktyczne wobec dzieci w okresie rozwojowym – szczepienia ochronne.
Gromadzenie informacji o stanie zdrowia dziecka – ocena stanu zdrowia dziecka.
Specyfika pracy pielęgniarki szkolnej. Rola pielęgniarki w badaniach Profilaktycznych i przesiewowych.
Problemy zdrowotne w populacji szkolnej i sposoby ich rozwiązywania przez pielęgniarkę.
Dokumentacja i dokumentowanie stanu zdrowia ucznia.

Problematyka praktyk zawodowych

PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA - PORADNIA POZ
Specyfika pracy pielęgniarki w poradni POZ w opiece nad chorym i zdrowym
Gromadzenie danych o pacjencie i jego rodzinie w celu rozpoznawania stanu zdrowia pacjenta i sformułowania diagnozy pielęgniarskiej.
Dokumentacja w placówkach POZ.
Współpraca w zespole POZ (zespół interdyscyplinarny).
Standardy i procedury pielęgniarskie w POZ.
Edukacja zdrowotna dostosowana do potrzeb zdrowotnych pacjentów.
PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA – ŚRODOWISKO NAUCZANIA I WYCHOWANIA
Profilaktyka wobec dzieci w okresie rozwojowym.
Ocena stanu zdrowia dzieci na podstawie zgromadzonych informacji o stanie zdrowia dziecka
Specyfika pracy pielęgniarki szkolnej z uwzględnieniem roli pielęgniarki w badaniach profilaktycznych i przesiewowych.
Problemy zdrowotne dzieci szkolnych – zadania pielęgniarki w ich rozwiązywaniu
Prowadzenie dokumentacji dotyczącej stanu zdrowia uczniów.
OPIEKA PIELĘGNIARSKA W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA PACJENTA
Opieka pielęgniarska w środowisku zamieszkania pacjenta, rozpoznawanie potrzeb zdrowotnych – specyfika pracy pielęgniarki środowiskowej.
Opieka pielęgniarska nad chorym i niepełnosprawnym w środowisku domowym.
Pielęgniarstwo rodzinne w opiece nad seniorem w domu.
Zagrożenia zdrowotne w środowisku zamieszkania.
Odwiedziny środowiskowe i wywiad pielęgniarki. Planowanie pracy przez pielęgniarkę.
Edukacja zdrowotna dostosowana do potrzeb zdrowotnych pacjentów.
Zagrożenia zdrowotne w środowisku zamieszkania.
Prowadzenie dokumentacji medycznej.

3.4 Metody dydaktyczne

Wykład: konwersatoryjny z prezentacją multimedialną z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

Ćwiczenia: praca zespołowa, pokaz, studium przypadku, instruktaż, dyskusja dydaktyczna, interpretacja tekstów źródłowych, próba pracy z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

Samokształcenie: praca indywidualna studenta

Zajęcia praktyczne/praktyki zawodowe: prowadzenie zajęć w warunkach naturalnych, praca zespołowa, pokaz, instruktaż, studium przypadku, próba pracy, praca indywidualna studenta

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (itp.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
C.W19.	pisemny test wiedzy	W
C.W20.	pisemny test wiedzy	W
C.W21.	pisemny test wiedzy	W
C.W32.	pisemny test wiedzy	W
C.U3.	Próba pracy, obserwacja aktywności i przygotowania do zajęć, kolokwium pisemne	ĆW ZP PZ
C.U4.	Próba pracy, obserwacja aktywności i przygotowania do zajęć, kolokwium pisemne	ĆW ZP PZ
C.U5.	Próba pracy, obserwacja aktywności i przygotowania do zajęć, kolokwium pisemne	ĆW ZP PZ
C.U26.	Próba pracy, obserwacja aktywności i przygotowania do zajęć, kolokwium pisemne	ĆW ZP PZ
C.U28.	Próba pracy, obserwacja aktywności i przygotowania do zajęć, kolokwium pisemne	ĆW ZP PZ
C.U29.	Próba pracy, obserwacja aktywności i przygotowania do zajęć, kolokwium pisemne	ĆW ZP PZ
C.U31.	Próba pracy, obserwacja aktywności i przygotowania do zajęć, kolokwium pisemne	ĆW ZP PZ
C.U33.	Próba pracy, obserwacja aktywności i przygotowania do zajęć, kolokwium pisemne	ĆW ZP PZ
C.U34.	Próba pracy, obserwacja aktywności i przygotowania do zajęć, kolokwium pisemne	ĆW ZP PZ
K_K01	Ocena zaangażowania, postawy i przygotowania do zajęć.	ZP PZ
K_K02	Ocena zaangażowania, postawy i przygotowania do zajęć.	ZP PZ
K_K03	Ocena zaangażowania, postawy i przygotowania do zajęć.	ĆW ZP PZ
K_K04	Ocena zaangażowania, postawy i przygotowania do zajęć.	ZP PZ
K_K05	Ocena zaangażowania, postawy i przygotowania do zajęć.	ZP PZ

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

WYKŁAD: zaliczenie przedmiotu odbywa się na podstawie pisemnego egzaminu końcowego w formie testu.

Czas trwania egzaminu: 45 min

- Za prawidłową odpowiedź student otrzymuje 1 punkt, za błędną 0 punktów

- Zakres ocen: 2,0 – 5,0. Warunkiem zaliczenia jest uzyskanie pozytywnej oceny (minimum 3,0) z zaliczenia każdego efektu uczenia się.

- Kryteria oceny:

5,0 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 91-100%

4,5 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 83-90%
 4,0 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 76-82%
 3,5 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 69-75%
 3.0 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 60%-68%

Student jest zobowiązany do systematycznego uczestnictwa w zajęciach wykładowych.
 Ewentualne nieobecności studenta na wykładach nie zwalniają go z obowiązku przyswojenia materiału omawianego na zajęciach oraz wykonania pracy samokształceniowej zleconej na wykładzie.

Ćwiczenia: Warunkiem zaliczenia jest obecność studenta na ćwiczeniach, aktywne w nich uczestnictwo oraz zaliczenie pisemnego kolokwium końcowego. Kolokwium końcowe odbywa się w formie testu. Warunkiem zaliczenia testu jest uzyskanie co najmniej 60% punktów. Warunkiem zaliczenia jest uzyskanie pozytywnej oceny (minimum 3,0) z zaliczenia każdego efektu uczenia się realizowanego w ramach ćwiczeń.

Kryteria oceny:

5,0 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 91-100%
 4,5 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 83-90%
 4,0 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 76-82%
 3,5 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 69-75%
 3.0 – student wykazuje znajomość treści kształcenia na poziomie 60%-68%

Samokształcenie: Warunkiem zaliczenia jest przygotowanie materiałów informacyjnych dla pacjenta na temat wybranej jednostki chorobowej i uzyskanie pozytywnej oceny z referatu samodzielnie przygotowanego przez studenta. Kryteria oceny:

- wykazanie wiedzy i zrozumienia tematyki z zakresu realizowanego przedmiotu, potwierdzających osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się: 0-6 pkt.,
- klarowność opracowania tekstu – poprawna terminologia i język: 0-3 pkt.,
- prawidłowy układ tekstu: 0-3 pkt.,
- właściwy dobór piśmiennictwa polskiego i zagranicznego : 0-3 pkt.

ZALICZENIE: MAX. 15 PKT - MIN: 9 PKT (60%); PONIŻEJ 9 PKT. – BRAK ZALICZENIA

Zajęcia praktyczne/praktyki zawodowe: zasady i szczegółowe warunki zaliczenia określono w dzienniczku szkolenia praktycznego dla danego cyklu kształcenia.

UWAGA: OCENĘ POZYTYWNA Z PRZEDMIOTU MOŻNA UZYSKAĆ WYŁĄCZNIE POD WARUNKIEM UZYSKANIA POZYTYWNEJ OCENY ZA KAŻDY Z USTANOWIONYCH EFEKTÓW KSZTAŁCENIA

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzin na zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	305
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	10
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	85
SUMA GODZIN	400
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	12

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

Wymiar godzinowy	160
Zasady i formy odbywania praktyk	<p>Zajęcia praktyczne: realizacja zajęć w trzech rodzajach placówek: gabinet zabiegowy pielęgniarki POZ, środowisko zamieszkania pacjenta i środowisko nauczania i wychowania (szkoły). Studenci realizują zajęcia praktyczne podzieleni na grupy: max. 8 osobowe w POZ i środowisku pacjenta, max. 4 osobowe w środowisku nauczania i wychowania. Zajęcia odbywają się pod nadzorem instruktora.</p> <p>Praktyki zawodowe: po zaliczeniu zajęć praktycznych, studenci odbywają praktyki zawodowe w grupach max. 4-osobowych w trzech rodzajach placówek POZ: gabinet zabiegowy pielęgniarki POZ, środowisko zamieszkania pacjenta i środowisko nauczania i wychowania – szkoły. Praca pod nadzorem opiekuna praktyk.</p> <p>Dobór opiekunów zgodnie z kryteriami obowiązującymi w Uniwersytecie Rzeszowskim.</p>

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

1. Zarządzenie Nr 120/2018/DSOZ. Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 29 listopada 2018 roku w sprawie warunków zawarcia i realizacji umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie Podstawowej Opieki Zdrowotnej (ze zm.)
2. Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 21 marca 2019 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (t. j. Dz. U. 2019 poz. 736 ze zm.)
3. Kilanska D. (red.). Pielęgowanie w podstawowej opiece zdrowotnej. Wyd. Makmed, Lublin 2010.
4. Kabala S., Nowacka A., Pawłowska E., POZ w Polsce. Struktura, zadania, funkcje. PZWL, Warszawa 2017.
5. Kawczyńska -Butrym Z. (red.): Wyzwania rodziny- zdrowie, choroba, niepełnosprawność, starość. Wydawnictwo Makmed, Lublin 2008.
6. Ciemierz R., Gibiński M. Dokumentacja medyczna w praktyce pielęgniarki i położnej. PZWL, Warszawa 2016.
7. Brosowska B., Mielczarek-Pankiewicz E.: Pielęgowanie w podstawowej opiece zdrowotnej. Wyd. Makmed, Lublin 2015 II tom.
8. Windak Adam, Chlabicz Sławomir, Migas – Mastalercz Agnieszka. (red) Medycyna Rodzinna. Wyd. Termedia, 2015.
9. Bernatowska Ewa, Grzesiowski Paweł. (red.) Szczepienia ochronne i obowiązkowe od A do Z. PZWL 2015.
10. Oblacińska A., Ostrenga W. (red.) Standardy i metodyka pracy pielęgniarki i higienistki szkolnej. Instytut Matki i Dziecka. Warszawa 2003.
11. Jodkowska M., Woynarowska B. (red.): Testy przesiewowe u dzieci i młodzieży w wieku szkolnym. Instytut Matki i Dziecka. Warszawa 2002.
12. Paszkowska Małgorzata. (red). System Ubezpieczeń zdrowotnych w Polsce. Wyd.Difin,2015.
13. Sierakowska Matylda, Wrońska Irena, Andruszkiewicz Mariola, Banaszekiewicz Mariola,

Bernatowska Anna. (red.) Edukacja Zdrowotna w Praktyce Pielęgniarskiej PZWL, 2015.

Literatura uzupełniająca:

1. Kostka Tomasz, Koziarska – Rościszewka Małgorzata. (red.). Choroby Wieku Podeszłego. PZWL, 2009.
2. Skolimowska Edyta, Muszalik Marta, Kędziora – Kornatowska – Kornelia, Bircewicz Monika, Bułat Teresa. (red). Choroby Wieku Podeszłego. PZWL, 2015.
3. Samoliński Bolesław, Raciborski Filip. (red.). Zdrowe starzenie się: Biała Księga. Wyd. Scholar, 2013.
4. Latkowski B., Lukas W. (red.): Medycyna Rodzinna – repetytorium. Wydawnictwo Lekarskie PZWL 2006.
5. Saultz J. W. (red.): Podręcznik Medycyny Rodzinnej. Wydawnictwo Czelej Lublin 2005.
6. Dawydzik T.: Ochrona zdrowia pracujących. Poradnik dla lekarzy i pracodawców. PZWL. Warszawa 2003.
7. Program Akredytacji Podstawowej Opieki Zdrowotnej. Centrum Monitorowania Jakości w Ochronie Zdrowia. Kraków 2011.
8. Narodowy Program Zdrowia 2007- 2015.
9. Mrożek-Budzyn D. Wakcynologia praktyczna. Wydawnictwo) á-medica press, Bielsko-Biała 2012.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej